

## 29.1.17

### דבר מנהלת שפ"י לעלון המקוון בנושא גלישה בטוחה

העלון המקוון הנוכחי יוצא לקראת (השבוע הלאומי לגלישה בטוחה) שבוע המערכת להתנהלות מיטיבה ברשת ומניעת פגיעה. השנה עומד השבוע בסימן: " עושים שינוי בחברה - ברשת מושיטים יד לעזרה".

השימוש במדיה הדיגיטלית הפך בשנים האחרונות לחלק בלתי נפרד מהחיים, ובפרט מחייהם של בני הנוער, והוא הולך ומתעצם ככל שהתפתחות הטכנולוגית מואצת. מצד אחד מדיה זו פותחת אפשרויות רבות עד כדי תלות בה, ומאידך במהותה היא מדיה פתוחה שהצנזורה בה מועטה. כשמדובר בילדים ובני נוער, סוגיית החינוך לשימוש בה מורכבת ומעוררת שאלות ביחס ליכולתם של המבוגרים לפקח עליה. עולות דילמות לגבי הגבולות שניתן לשים לילדים בחשיפה למדיות אלה. האם להשתמש באמצעי סינון בכל הנוגע לילדים צעירים? מהם גבולות הפרטיות שמבוגר יאפשר לילדו? איזה שיח צריך להתפתח בין הורים לילדים? איך מלמדים ילדים ובני נוער להיות צרכנים נבונים? איך מגנים על ילדים מחשיפה לפורנוגרפיה, לתכנים פוגעניים, לשיימינג? איך מפתחים אמפתיה בתקשורת שאיננה רואה את פני האחר, כאשר המהירות של התגובה וההפצה כל כך מיידית? ועוד.

במחקר שהקיף 1,094 תלמידים בישראל, ילדים ובני נוער, דיווחו 99% מהם כי הם משתמשים במחשב ו- 83% גולשים באינטרנט לפחות פעם ביום. ממוצע השימוש במחשב בקרב המשתתפים עמד על 2.8 שעות ביום (היימן, אולניק שמש ועדן, 2014).

בסקר אחר נמצא כי ל- 83% מהנשאלים (בני 8-15) יש טלפון חכם וכרבע מהם משתמשים בטלפון הנייד יותר מ-5 שעות ביום (מכון שריד, 2015).

מסקר נוסף שנערך בקרב בני נוער בגילאי 12-17 עלה כי כרבע מהנשאלים מבלים ברשת, באינטרנט ובטלפון החכם בין 4 ל-6 שעות ביום, וכ- 20% מבלים ברשת יותר מ-6 שעות ביום (איגוד האינטרנט הישראלי, 2015)

שפ"י בשיתוף עם מנהל מדע וטכנולוגיה מובילים במסגרת וועדה משרדית ובין משרדית מדיניות ופעולות בנוגע להתנהלות מיטבית ומניעת פגיעה ברשת. הקו המנחה מתמקד בשיח אודות שימוש נכון ואחראי ברשת כשיגרה, לרבות ניצול הפוטנציאל האדיר שהרשת מציעה במגוון רחב של היבטים חברתיים ולימודיים, ובמקביל לכך, הקניית נורמות התנהגות ראויות, מניעת פגיעה באמצעות הרשת והימנעות מהתנהגויות סיכון.

במסגרת הוועדה המשרדית מתקיימות פעולות רבות להלן דוגמאות לפעולות אלה:

- א. קביעת **מדיניות** המגובה בחוזרי מנכ"ל.
- ב. קיום מערך **ניטור** מצבי פגיעה והתנהגויות סיכון באמצעות ראמ"ה – הרשות הלאומית למדידה והערכה בחינוך. במסגרת "סקר ניטור אלימות", עורכת ראמ"ה מידי שנתיים, סקר בקרב מדגם מייצג של מעל ל-25,000 תלמידים. בסקר זה נבדקת רמת הקורבנות לאלימות תוך שימוש באמצעי תקשורת דיגיטליים. הממצאים בסקר האחרון במדד זה הראו ש- 9% מתלמידי בית הספר היסודי, 10% מתלמידי חטיבות הביניים ו- 11% מתלמידי החטיבה העליונה חוו פגיעה באמצעי תקשורת דיגיטליים.
- ג. קיום **פעילויות חינוכיות** בנדון במסגרת "**כישורי חיים**" ובמסגרת "**חיים ברשת**", העוסקות בנושאים: התנהלות מיטבית ברשת, תדמית דיגיטלית, שימוש יתר במסכים, אחריות אישית וחברתית בהתמודדות עם בריונות ברשת. במסגרת זו מופעלות שתי תכניות: "כולנו גיבורי אל", ו"החיים זה לא משחק ילדים" - תכנית ייחודית וחדשנית, רב חושית ואינטראקטיבית העוסקת באלימות, בריונות והצקה בביה"ס וברשת. (יוזמה פיתוח והפקה של אל.סי.אי. - חוויות משנות חיים בע"מ בשיתוף שפ"י.)
- ד. **בניית אמנה וקוד אתי** – מהלך מתוכנן משותף עם המרכז הבין תחומי הרצליה. מהלך שבו תלמידים יוצרים קוד אתי לגלישה ברשת.
- ה. **טיפול באירועים** המתרחשים במרחב הדיגיטלי.
- ו. **עבודה עם הורים** – סדנאות מקוונות והרצאות להורים בנושא התנהלות מיטבית ברשת.
- ז. **השתלבות במערך לאומי מאו"ר** בהובלת המשרד לביטחון פנים – מניעת אלימות ופגיעה ברשת. במסגרת מערך זה יוקם ויופעל מוקד לאומי, אשר יהווה כתובת אחידה לקבלת פניות ודיווחים ולמתן מענה בנוגע לפגיעות, אלימות ופשעים נגד ילדים ובני נוער במרחב המקוון. תגובש תפיסה לאומית ודרכי התמודדות עם האיומים הנשקפים לילדים ובני נוער במרחב המקוון, לרבות במקרים של אירועי חירום; שפ"י ומנהל מדע וטכנולוגיה שותפים בהקמה ובהפעלה של מערך זה.

ביוזמת המנהל הפדגוגי הוחלט על קיום פיילוט שיעסוק **בצמצום השימוש במכשירי קצה** בזמן ההפסקות בבתי-הספר. מתוכנן לפרסם "קול קורא, לחטיבות הביניים המעוניינות לבנות נורמה התנהגותית בנוגע לשימוש במכשירים סלולריים בבתי הספר, במטרה להרחיב תקשורת בין אישית ומיומנויות חברתיות בקרב תלמידי בתי הספר.

ביזמת שר החינוך הוקם "שולחן עגול" של גורמים במשרד ומחוצה לו בנושא **אתגרי החינוך בעידן הרשתות החברתיות ומוגנות ברשת**, במטרה לגבש מהלך רחב ומקיף לשיפור מוגנות ילדים ובני נוער ברשת. בין הנושאים שעלו בשולחן – משך הזמן במהלכו ילדים חשופים למסכים, הדרכים להגנה על ילדים מפני חשיפה לתכנים פורנוגרפיים, לפגיעה ולבריונות ברשת ולשיימינג, האפשרות להשתמש בסינון כאמצעי להגנה על ילדים ועוד.

עלון זה מתייחס גם הוא לפנייה לעזרה והוא חלק ממהלך רחב של קידום יחסי קרבה ואכפתיות בין תלמידים ובין מורים לתלמידים.

מבקשת להודות על שיתוף הפעולה בין שפ"י למנהל מדע וטכנולוגיה ובמיוחד לגב' עינב לוק, מנהלת אגף תכניות סיוע ומניעה ומרכזת הוועדה המשרדית ולמר רוני דיין, מנהל אגף טכנולוגיות מידע ומרכז הוועדה הבין המשרדית.

תודה מיוחדת לכל הכותבים שהעמידו מערך מרתק של סדנאות המותאמות לתלמידים על רצף הגיל ולמגזרים השונים.

בברכה,

חנה שדמי  
מנהלת אגף א' שפ"י